

Det Nationale Center for Fremmedsprog: Så er det nu!

To år efter at vi fik en National Sprogstrategi, er det værd at se på hvilke udviklingsmuligheder den har skabt. Det Nationale Center for Fremmedsprog (NCFF) har været i gang med det store arbejde i godt et år.

Hvilke muligheder giver det for professionshøjskoler og universiteter og for hverdagen på gymnasier og grundskoler?

Det er et faktum at flere elever vælger færre sprog i gymnasiet, og at der stadig ikke er kamp om pladserne på de videregående sproguddannelser der er tilbage. Det er også et faktum at engelsk er ved at blive det fælles lingua franca – fagligt, politisk og personligt – for mange danskere og andre europæere. Også selvom de fleste er klar over at det er et tab af bred faglig og personlig indsigt, dybere interaktion og kulturel og historisk viden. Og selvom spansk, fransk og tysk spiller en vigtig rolle i danskernes hverdag erhvervsmæssigt og politisk, og arabisk og kinesisk har voksende betydning på globalt plan.

Derfor har mange glædet sig over at vi endelig i 2017 fik en National Sprogstrategi, vedtaget af regeringen med det formål at få flere elever og studerende til at vælge fremmedsprog samt højne kvaliteten og synliggøre relevansen af sproguddannelser. Den store nyhed var at man ville satse på et Nationalt Center for Fremmedsprog (NCFF) fordelt på to landsdele og med en bevilling på 100 mio. kroner + efterfølgende 10 mio. kroner (i forbindelse med fordeling af forskningsreserven 2018). Man kunne have håbet på mere, men der var grund til en vis optimisme.



HANNE LETH ANDERSEN

Ph.d. og mag.art. i romansk filologi

Professor og rektor, RUC

ha@ruc.dk

NCFF's opgaver

Ud over at satse på NCFF holdt den nationale sprogstrategi sig på anbefalingsniveauet med en opfordring til kommuner og uddannelsesinstitutioner om at lave sprogstrategier og med en mulighed til læreruddannelser og universiteter for at lave fælles friuddannelsesforsøg. Et par tiltag var kortlæggende og opfølgende, fx oprettelse af et småfagsråd, kortlægning af efteruddannelsesmuligheder inden for fremmedsprog og nedsættelsen af en følgegruppe der årligt skal gøre status over udviklingen inden for sprogområdet. Der var dog også en vigtig og nødvendig beslutning om at oprette en konferencetolkeuddannelse ved Aarhus Universitet.

Der var ikke lagt op til ændringer af rammerne for sprogfagene hverken i læreruddannelsen, i gymnasieskolen eller i særlig høj grad i grundskolen: På sidstnævnte område fik man ganske vist sprog tidligere, men uden flere timer, og så kan fordelene diskuteres.

NCFF skulle som et magisk flersproget og multikulturelt, uddannelsespolitisk og didaktisk Kinderæg åbne sig og løse problemerne. Og missionen for NCFF er klar: Centret skal skabe et samlet blik på sprog i uddannelsessystemet, så der kan rådes bod på manglende sammenhæng og progression og på diverse strukturelle problemer.

NCFF's vision er at blive den institution der skaber sammenhæng og innovation i uddannelser inden for og med fremmedsprog, og være med til at ændre diskursen om værdien af alle fremmedsprogskompetencer, med den konsekvens at Danmarks fremmedsprogsberedskab er mærkbart forbedret. NCFF vil gerne blive en permanent institution der fungerer som en politisk og rådgivende platform inden for hele fremmedsprogsområdet i Danmark. Det er en flot vision og en nødvendig funktion. Men den er også utroligt krævende for centrets to ledere og få medarbejdere – og for de to institutioner der huser centrene. Begge parter skal sikre samarbejde og fælles indsigt på tværs af sprog i hele landet, på tværs af institutioner, interesser og sprog.

Hvad er sproguddannelse for en størrelse

NCFF tager den store opgave på sig. På centrets hjemmeside kan man læse at det vil understøtte samarbejdet – horisontalt og vertikalt – mellem uddannelsesniveauer og -områder, bistå institutioner og kommuner i deres arbejde med udvikling og implementering af lokale sprogstrategier, bidrage til at opkvalificere lærere og under-

visere på alle niveauer, tilbyde alternative/opdaterede fortællinger om værdien af fremmedsprogskompetencer, få sprog udbredt i ikke-sproglige uddannelser og pege på og italesætte strukturelle forhindringer.

Og der er faktisk store problemer med overblikket hos brugerne. Selv sprogundervisere kan være alvorligt i tvivl om hvad sproguddannelser er for en størrelse (jf. Verstraete-Hansen 2019), og det kan man egentlig godt forstå.

For sproguddannelser findes i mange forskellige udformninger og med forskelligt fokus. Det er ikke overraskende når man tager i betragtning hvor bredt et begreb 'sprog' er: fra form til kommunikation, kultur og identitet, fra morfem til tekst og diskurs. Det kan de forskellige typer af uddannelser have forskellige tilgange til. Nogle har fokus på sproget (form, anvendelse og kontekst), andre har (næsten) intet fokus på sproget: Man taler ofte herudfra om uddannelser *i* sprog, og uddannelser *med* eller *på* sprog.

De traditionelle rene sproguddannelser er uddannelser i sprog. Her er sproget altid omdrejningspunktet. I disse uddannelser tages der yderligere stilling til valg af tekstindhold og teorier: kulturhistorie, litteraturhistorie, litteraturvidenskab, filosofi, samfundsvidenskab, historie, lingvistik, filologi, medievidenskab, sprogtelegelse, didaktik og pædagogik. Alt sammen med fremmedsproget som omdrejningspunkt og afgrænsende faktor. Sprogfagene er indimellem blevet kaldt minifakulteter netop fordi de rummer så mange elementer. Men uddannelserne skal jo begrænses både i omfang og fokus, og så er det svært at beslutte hvad der er kernefagligheden. Heraf årtiers diskussioner, jf. fx Preisler 2003, Hansen 2004 eller Fransk lærerforeningen 2009 og de studerendes blokade på Det Humanistiske Fakultet på Københavns Universitet i november 2019.

Områdestudier er sproguddannelser *med* sprog. De tager udgangspunkt i geografiske områder hvor fagligheden primært er historisk, samfundsfaglig og kulturel – ikke filologisk. Og noget tyder på at flere studerende fx er interesserede i Rusland og de andre østeuropæiske lande, for søgningen til disse områdebaserede fag er stigende.

Og så er der uddannelser hvor sprog integreres sådan at man anvender sprog i dele af uddannelsen og derved opdyrker en eller flere sprogfærdigheder. Her anvendes den mere og mere udbredte tilgang *Content and Language Integrated Learning* (CLIL) i større eller mindre udstrækning. Et eksempel er integration af tysk, fransk eller spansk i projektarbejdet på RUC (fx Bojsen 2018). På den baggrund skal der

også bygges meget mere bro mellem sprogfag og andre fag, sådan som det lige nu sker mellem tysk og samfundsfag i gymnasieskolen, med fælles udviklingskurser for de to lærergrupper.

Det er vigtigt at huske at uddannelser *på* og *med* sprog forudsætter at der findes uddannelser *i* sprog. Og det er vigtigt at huske at NCCF skal rumme det hele.

Hvilke sprogfag taler vi om?

En kilde til en vis splittelse blandt sproglige er diskussionen om præcis hvilke sprog der så er brug for. Denne debat går langt tilbage med begrundelser der stadig kan gå fra nødvendigheden af logisk grammatisk træning (udtalt i latinskolen og Madvigs skolereform) over kulturel ballast og læsefærdighed eller behov for kommunikation og kundekontakt til behov for et fælles *lingua franca* som alle søger for at blive rigtig dygtige til (herunder engelsk og esperanto).

Hvis man virkelig skal fremme sprogenes sag, vil det uden tvivl være hensigtsmæssigt at man fra politisk side beslutter sig for om det er målet – og NCCF's rolle – at fremme alle fremmedsprog eller at fremme sprogene på baggrund af prioriterede valg. Dette er foreløbig ikke sket, og NCCF har meget sympatisk besluttet sig til at fortolke målet som værende alle fremmedsprog.

Ikke mindst på denne komplekse baggrund er det stærkt og beundringsværdigt at de to ledere og deres få ansatte rejser rundt og arbejder på at få indsigt og en vis samling på tropperne, understøtter dialog og opbygger rådgivningsgrupper, samtidig med at de uddeler udviklingsmidler til sproglærere, studerende og sprogpædagogiske eksperter som kan flytte feltet fremad og skabe endnu mere opdateret sprogundervisning.

Projekter

Og der sker en masse: aktuelt er der omkring 50 projekter i gang. Det er på nuværende tidspunkt næppe muligt at formidle noget klart helhedssyn, men mon ikke netop centerledelserne sammen kan opbygge det fælles og samlende billede af sprogfagligheden i dens mange delelementer og deldiscipliner. Det skal ske med inddragelse af forskning og med viden om læreplaner, progression og fagsamarbejder. Ingen tvivl om at det er en ekstremt krævende opgave. Mon ikke mange bække små på den måde kan blive til en stor å, en samlet bevægelse, så tilbagegangen på sprogstudierne kan bringes til op-hør, og så det vidensfelt de mange sproguddannelser tilsammen står for, får respekt og slår igennem.

De fleste projekter er sat i gang for centrets puljemidler. De formidles på glimrende vis på NCFE's hjemmeside sammen med både lærerstuderendes og kandidatstuderendes specialer, gennem formidlingsvideoer og beskrivelser. Det er også værd at fremhæve nogle af de projekter centret selv har sat i gang, fx konkurrencerne *Sprog bygger bro* og *Dyrk Sproget*, #FremMedSprog-dagen, en sprogkampagne hvor skoler og gymnasier i hele landet fik besøg af i alt 3000 fremmedsprogssuderende fra professionshøjskoler og universiteter.

Men hvis al den gode energi og de mange inspirerende delprojekter skal bære frugt på den store skala, skal sprogbevægelsen kunne argumentere samlet over for politikerne, og her spiller NCFE en væsentlig rolle: Der er brug for at handle på de strukturelle betingelser i gymnasieskolen, overgangsudfordringerne mellem grundskole og gymnasium og for at vise at sprogkompetencen er værd at investere i. Færre elever vælger tre fremmedsprog, færre elever har et fremmedsprog som studieretningsfag, og det er ikke muligt at vælge både tysk og fransk. Elever med to studieretningsfag på A-niveau får et ekstra fag på A-niveau hvis de vælger et fremmedsprog ved siden af, fordi det typisk er A-niveau. I hovedparten af landets kommuner udbyder grundskolerne ud over engelsk udelukkende tysk. Og overgangsudfordringerne kan vi kun overvinde ved at udvikle samarbejdet mellem professionshøjskoler og universiteter som allerede er ved at forme sig. Der er grund til at gå ind i fælles friuddannelsesforsøg sådan som den nationale sprogstrategi lægger op til, og stoppe med at isolere sproglæreruddannelserne fra hinanden. Der kan være fælles moduler og valgfag så de lærerstuderende (fra professionshøjskole og universitet) får bedre mulighed for at specialisere sig i det sprog de har valgt. Og så deres sprogsyn og læringssyn mødes og udvikles sammen. Det giver samtidig mulighed for volumen og synlighed til de enkelte sprogfag.

Bredt samarbejde er nødvendigt

Mit budskab til NCFE: Fortsæt jeres vigtige rolle med at hjælpe os sprogfolk og sprogekspertter med at forstå hinanden og vores uddannelsers velbegrundede forskellighed. Støt de mange dygtige unge lærere og forskere i deres nytænkning og opdatering af sprogdidaktik, sproglæreruddannelser og tværfagligt samarbejde. Fortsæt med at kommunikere positivt og fortælle de gode historier. Det betyder noget, også for sprog og sprogfagligheds omdømme. Der kan konstateres spændende udviklinger flere steder, og der kan ske mere når

lokale tiltag skal følges op med vidensdeling og udbredelse af god praksis. Styrk handling, aktivitet og sprog i virkeligheden.

Tak fordi I er på banen og viser flaget, som fx ved at byde velkommen til ny minister i *Altinget* (Skovgaard og Kjærgaard 2019). Man kan ikke sige at NCFE ikke går til opgaven med ildhu. Spørgsmålet er om den nationale sprogstrategi er stærk nok, om der er kræfter nok bagved, for sprogcentret kan selv med den allerstørste og mest heroiske indsats ikke løfte opgaven uden politisk opbakning og handling på de identificerede strukturelle bensepænd.

Centrets ledelse bør sammen med sin følgegruppe og de involverede institutioner blive en stemme der kan foreslå strukturelle tiltag med en legitim forventning om at blive hørt af de politiske niveauer.

Centret er en chance vi skal gribe. Ledelsen har valgt at satse på at lade mange blomster blomstre – et naturligt valg givet det politiske landskab. De har lyttet til mange, og de udfører et flot, stort og dedikeret arbejde. Jeg tror på dem, men det er et problem hvis vi alle sammen tror at “det her må NCFE klare”. Vi skal alle kæmpe videre, kommunikere videre, dele tiltag og udfordringer med de to centre og sprede det store sproglige mangfoldighedsbudskab. NCFE kan ikke gøre det alene – men i samarbejde. Og med optimismen i behold, fordi fremmedsprog er en uundværlig indgang til en kompleks og mangfoldig verden der er en indbygget del af den danske virkelighed.

Litteratur

- Andersen, M.S. & Kjærgaard, H.W. (2019). Gør det nemmere for unge at lære sprog. *Altinget*, 18. september. Lokaliseret d. 20. marts 2020 på altinget.dk/uddannelse/artikel/center-for-fremmedsprog-til-minister-goer-det-nemmere-for-unge-at-laere-sprog
- Bojsen, H. (red.) (2018). *Hvis du ikke kan sproget ... Om flersprogethed og læring på RUC's Sprogprofiler*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Fransklærerforeningen (2009). *FranskNyt. Jubilæumsnummer: 200 år med fransk i Danmark*.
- Hansen, H.L. (red.) (2004). *Disciplines and interdisciplinarity in foreign language studies*. København: Museum Tusulanum.
- Preisler, B. (2003). Engelsk i Danmark: Sprog, fag, kompetencer, identitet. I: Barkholt, G.V. & Engelbrett, J.E. (red.), *Fokus på engelsk: Et debathæfte om kernefaglighed* (s. 24-35). København: Engelsklærerforeningen for Gymnasiet & HF.
- Verstraete-Hansen, L. (2019). *Kvalitetsudvikling i franskundervisningen. En behovsanalyse*. PowerPoint fra præsentation i Odense d. 8. november.